

doctorandă, Universitatea Tehnică a Moldovei

Olga **ALCAZ**

Model de implementare a învățămîntului centrat pe necesitățile elevului în școala profesional tehnică

Rezumat: Caracteristica esențială a învățămîntului centrat pe elev constă în plasarea în prim-planul procesului instructiv-educativ nu a materiei de studiu, ci a elevului. În învățămîntul profesional tehnic, procesul învățării implică interacțiuni cu ceilalți elevi, inclusiv învățare în grup, în

cadrul căreia formabilii discută, procesează și multiplică cunoștințele dobîndite. Astfel, învățarea devine o activitate mediată și facilitată social. Predarea-învățarea centrată pe elev ușurează transferul de cunoștințe și aplicarea lor în viața de zi cu zi, în situații variate, fapt care pregătește absolventul școlii profesionale pentru o integrare mai eficientă în activitatea de muncă.

Abstract: The essential feature of student-centered education is to place the student into the center of the learning process but not the educational material. Technical vocational education has its specifics, thus centering the student in the learning process involves interaction with other students, including peer learning, when students discuss, acquire, process and multiply the learned knowledge. Learning becomes a social activity mediated and facilitated. Student-centered learning facilitates knowledge transfer in learning through the teacher's role to provide useful and realistic information, that can be applied daily in varied situations, which prepares graduate of professional school to more efficiently integrate into work.

Keywords: student-centered education, technical vocational education, professional school, knowledge.

Învățarea centrată pe elev (ÎCE), numită și *învățare activ-participativă*, se distinge prin câteva caracteristici: transformă elevul din obiect în subiect al învățării și îl face coparticipant la propria sa devenire; angajează și valorifică toate forțele psihice de cunoaștere; asigură elevului posibilitatea de a se manifesta individual, dar și ca membru al echipei; contribuie la dezvoltarea gândirii critice, a motivației intrinsece pentru învățare; stimulează autoevaluarea, având și un rol formativ [apud 1, p. 22].

În opinia lui C. Rogers [apud 5, p. 26], conceptul de *educație centrată pe elev* presupune o abordare axată pe *nevoile celor educați*, dar nu pe *nevoile celorlalți actori* ai procesului educațional, cum ar fi profesorul ori managerul instituției. Această abordare are multiple implicații în designul curriculumului, în conținuturile cursurilor și în ceea ce privește nivelul de interactivitate a participanților în procesul educațional.

Trăsătura esențială a învățămîntului centrat pe elev constă în plasarea în prim-planul procesului de învățămînt nu a materiei de studiu, ci a elevului. Aceasta ar însemna „să pornim de la *interesele* și *treburile* copiilor, să le stimulăm efortul în formarea competențelor”, opinează Mircea Ștefan [ibidem]. Predarea centrată pe elev îi permite cadrului didactic să își focuseze atenția pe realizarea parteneriatului profesor-elev. În această situație, munca profesorului devine mult mai solicitantă, întrucît el nu este doar transmițător de cunoștințe și evaluator, ci și facilitator, mediator, monitor, care ghidează și coordonează activitățile. ÎCE permite crearea unui mediu de învățare apropiat de realitate, spre deosebire de cel tradițional. Astfel, școlile profesionale oferă elevului posibilitatea de a rezolva probleme din viața reală/profesională și îl pregătesc pentru a face față situațiilor din activitatea practică. De asemenea, această abordare implică interacțiuni cu ceilalți elevi, inclusiv învățare în grup, în cadrul căreia formabilii discută, procesează și multiplică cunoștințele dobîndite. Predarea-învățarea devine o activitate mediată și facilitată social, care ușurează transferul de cunoștințe și aplicarea lor în viața de zi cu zi, în situații variate, fapt care pregătește absolventul școlii profesionale pentru o integrare mai eficientă în activitatea de muncă.

Savantul E. F. Melniceniuk definește învățămîntul centrat pe elev ca fiind „*metodologie* de orientare a activității didactice, care permite, printr-un sistem de concepte, idei și moduri de acțiune, asigurarea și susținerea proceselor de autocunoaștere, autoidentificare și autorealizare a personalității copilului, dezvoltîndu-i individualitatea irepetabilă” [5, p. 26]. Raportînd această opinie la specificul învățămîntului profesional tehnic și la finalitățile acestuia, ne dăm seama că centrarea pe elev oferă numeroase oportunități de autodesoperire, autocontrol, autodisciplină în timpul realizării sarcinilor profesionale.

Învățămîntul centrat pe necesitățile elevului presupune o abordare complexă a mediului educațional și urmărirea progresului în atingerea obiectivelor instruirii. Totodată, responsabilitatea pentru învățare este plasată pe umerii elevilor, în timp ce profesorul își asumă răspunderea pentru calitatea predării și facilitarea procesului educațional. Tratarea respectivă tinde să fie una flexibilă, bazată pe formarea de competențe, variată ca metodologie și nu întotdeauna constrînsă de rigorile timpului și spațiului. De aceea, în învățămîntul profesional tehnic, cultivarea responsabilității pentru rezultate se înscrie printre obiectivele principale în pregătirea unui meseriaș competitiv pe piața muncii. ÎCE are la bază ideea potrivit căreia personalitatea însumează un ansamblu de calități psihologice din care se constituie identitatea acesteia; prin urmare, tehnologiile educaționale aplicate trebuie să aibă la temelie principiul abordării individuale, în funcție de particularitățile fiecărui elev [7, p. 126]. Considerăm că această trăsătură favorizează integrarea mai eficientă în procesul de învățare a elevilor pentru care educația nu a constituit o prioritate nici în școlile în care au studiat, nici în familiile din care provin. Astfel, ÎCE reprezintă pentru formabilii care au fost neglijați sau marginalizați anterior o modalitate de a-i ajuta să se cunoască, să se identifice ca persoane de referință, cu potențial încă nevalorificat. *Metodologia* centrată pe elev solicită implicarea subiectului în învățare, dezvoltîndu-i aptitudinile intelectuale, inclusiv capacitatea de a rezolva probleme în comun cu ceilalți colegi. Avantajele metodologiei constau în posibilitatea de implicare a formabililor în evaluarea eficacității procesului de învățare și în stabilirea obiectivelor de dezvoltare personală ulterioară, favorizînd pregătirea pentru o inserție mai eficientă în cîmpul muncii, precum și cultivarea abilităților de autoformare continuă, pe parcursul întregii vieți.

R. Cannon susține că ÎCE presupune reflecții asupra predării și învățării, cu accent pe responsabilitatea elevului pentru interacțiunile sale cu profesorii și colegii, pentru planificarea și evaluarea învățării, pentru cercetare [2]. În școlile profesionale, procesul de învățămînt oferă posibilități reale de a le cultiva elevilor responsabilitatea pentru lucrul făcut, iar implicarea lor în proiectarea activităților are drept consecință accesibilitatea realizării sarcinilor propuse, satisfacția și bucuria succesului, conștientizarea propriei responsabilități.

Învățarea centrată pe elev prevede atît activități realizate individual, cît și în grup. Or, școala profesională are drept scop să pregătească indivizi capabili să se integreze în colectivele de muncă, demersurile de învățare prin cooperare facilitînd atingerea acestui deziderat. De aceea, ÎCE propune o abordare extinsă și presupune înlocuirea prelegerilor cu demersuri de învățare activă, cu implementarea unor programe individualizate și de cooperare, care, în ultimă instanță, îi conferă elevului

responsabilitatea pentru propriul progres.

Cercetătorul englez G. Gibbs definește ÎCE drept „un proces ce oferă elevilor o mai mare autonomie și un control sporit asupra alegerii disciplinelor, a metodelor și a ritmului de studiu” [*ibidem*]. Această perspectivă subliniază ideea că elevilor trebuie să li se ofere șansa de a decide ce învață, cum învață și de ce învață. Ei nu se mai pot baza pe faptul că profesorul **le va spune ce, cum, unde și când să gândească**, deoarece trebuie să o facă singuri. Practica ne arată că acolo unde cadrele didactice demonstrează prin argumente utilitatea cunoștințelor și abilităților profesionale pentru succesul ulterior în câmpul muncii, rezultatele încadrării elevilor în procesul de învățare sînt mult mai mari. Recomandarea pentru **trecerea responsabilității de la profesor la elev** este la zi în pedagogia contemporană. Caracteristicile **unei persoane care învață eficient** sînt [*apud* 3]: are scopuri clare; posedă o gamă vastă de strategii de învățare și știe cînd să le utilizeze; folosește resursele disponibile în mod eficient; știe care îi sînt punctele forte și slabe; înțelege procesul de învățare; își controlează sentimentele; își asumă responsabilitatea pentru învățare; planifică, monitorizează, evaluează și adaptează procesul de învățare. După Philip C. Candy, „persoanele care învață continuu sînt capabile de a corela dimensiunile cunoașterii și de a-și dirija propria învățare”. Malcolm Knowles evidențiază elementele învățării specifice adulților și identifică rolul profesorului în cadrul ÎCE. Elevii trebuie să fie implicați activ în actul învățării și să își asume responsabilitatea personală în acest sens. Knowles consideră autocontrolul ca fiind esențial în instruirea adulților, întrucît „necesitățile și experiențele persoanei care învață sînt mai importante decît ofertele instructorului” [6, p. 52]. Clasen R.E. & Bowman W.E., referindu-se la mediul specific ÎCE, menționează că acesta „se concentrează asupra satisfacerii nevoilor elevului, în timp ce mediul ce plasează în prim-plan materia de studiu se concentrează asupra însușirii unui set de cunoștințe” [*ibidem*].

Prin urmare, identificăm, în toate aceste abordări, trăsătura definitorie a ÎCE – de a plasa învățarea înaintea predării, moment crucial pentru regîndirea organizării și desfășurării învățării în școala profesională. De altfel, R. Cannon susține că ÎCE nu este un concept nou: la o astfel de formă de învățare s-a referit încă Socrate [4, p. 11]. Observăm că aceasta este, mai degrabă, o paradigmă a modului de predare, ce presupune o gamă largă de metode, iar o parte dintre ele pot îmbrăca, uneori, forma predării tradiționale. Trăsătura esențială a viziunii date constă în *satisfacerea nevoilor elevului și în crearea condițiilor de învățare în conformitate cu ritmul propriu, specific fiecăruia* [*ibidem*]. În același timp, învățămîntul centrat pe elev poate fi abordat și ca viziune strategică a școlii profesionale.

Examinînd diverse teorii/principii, putem contura imaginea generală a ceea ce reprezintă *învățămîntul centrat pe elev* specific sectorului profesional tehnic. Vom porni de la ideea că învățămîntul profesional tehnic poartă un caracter reflexiv continuu. Schimbările ce se produc în afara școlii îi impun pe toți participanții la proces (profesori, elevi și membri ai echipei manageriale) să mediteze permanent asupra predării și învățării, asupra îmbunătățirii continue a condițiilor de studiu (infrastructura, baza tehnico-materială și cea metodică), încît să asigure obținerea rezultatelor așteptate, care corespund cerințelor angajatorilor.

Din perspectiva ÎCE, procesul educațional este o arenă unde participanții au stiluri diferite de predare și învățare. La fel de divers este și mediul în care se desfășoară activitatea de predare-învățare. Din acest motiv, nu poate exista un model unic pentru toate cazurile, însă pot fi aplicate modele flexibile, adaptabile la situații concrete. Un alt aspect al ÎCE este faptul că elevii au diferite stiluri de învățare: unii învață mai bine atunci cînd citesc de sine stătător, cînd participă la discuții/dezbateri, iar alții – cînd exersează. În plus, elevii au și interese diferite, manifestate în afara procesului de învățămînt (activități sportive, culturale etc.), care au un impact major în formarea lor personală și profesională.

ÎCE prevede adaptarea procesului de învățare în funcție de experiența personală a fiecărui elev, încurajîndu-i pe cei mai pregătiți să se manifeste prin transmiterea de cunoștințe celor mai puțin experimentați. În ÎCE, elevii sînt parteneri implicați activ în procesul de determinare/proiectare a conținuturilor, în scopul mobilizării și concentrării lor pe autoformare. În acest mod, ei își asumă responsabilitatea, avînd posibilitatea de a analiza, sintetiza, aplica cunoștințele dobîndite. De asemenea, ÎCE vizează relația profesor-elev, care presupune înțelegere reciprocă, cooperare în soluționarea problemelor parvenite în procesul de învățare. Astfel, se asigură un mediu favorabil de învățare/predare, care are un impact major asupra reușitei academice. Ca urmare, învățămîntul centrat pe elev reprezintă o strategie cu caracter evolutiv, ce presupune ameliorarea calității învățămîntului profesional prin implicarea și participarea activă a elevilor în propria formare, iar aplicarea metodelor alternative de predare facilitează formarea competențelor necesare în vederea soluționării problemelor apărute în situații diverse din domeniul meseriei. ÎCE oferă flexibilitate și libertate în ceea ce privește timpul și structura învățării, cooperare strînsă între cadrele didactice și elevi, responsabilitate asumată de ambii subiecți. Este un proces de optimizare permanentă (pregătirea continuă a cadrelor didactice, îmbunătățirea materialelor curriculare și a bazei tehnico-materiale), cu impact și asupra formării atitudinii pozitive și echitabile față de elevi.

În Figura 1 este prezentată corelația dintre elementele

principale ale procesului de învățămînt: conținutul (reglementat de curriculum), timpul consacrat dezvoltării competențelor profesionale și finalitățile procesului de învățămînt (competențele). În mod ideal, cele trei componente sînt stabile, constante. În practică însă, o astfel de situație este imposibilă, întrucît, avînd aceleași conținuturi și alocînd instruirii aceeași unitate de timp, nu pot fi obținute aceleași rezultate de cître elevi. Este evident faptul că, în cazul păstrării acelorași conținuturi și a aceleiași durate de timp necesare realizării lor, elevii vor atinge rezultate diferite – situație specifică învățămîntului tradițional (aceleași conținuturi, aceeași durată de timp, dar rezultate diferite). Însă dacă ne dorim ca elevii să obțină aceleași performanțe, sa aibă aceleași competențe profesionale formate, trebuie să schimbăm durata de timp alocată fiecărui elev în parte. Aplicînd principiile ÎCE, putem oferi fiecărui formabil timp suficient pentru a-și dezvolta competențele solicitate. Toți elevii sînt capabili să însușească conținuturile prevăzute de curriculum, să-și formeze aceleași competențe, doar că fiecare are propriul ritm de învățare, iar ÎCE oferă condițiile și posibilitățile necesare ca actul învățării să se desfășoare în conformitate cu aceste ritmuri.

În concluzie: În învățămîntul centrat pe elev pot fi modelate diverse situații, avînd drept constante *conținuturile și competențele celor educați* și drept variabilă *timpul consacrat formării competențelor*, care pot fi modelate în funcție de metodele și mijloacele didactice aplicate, de mediul de învățare creat etc. Cu siguranță, aplicarea ÎCE în învățămîntul profesional tehnic își are specificul său și este o necesitate, care oferă numeroase beneficii atît elevilor și cadrelor didactice, cît și societății în ansamblu.

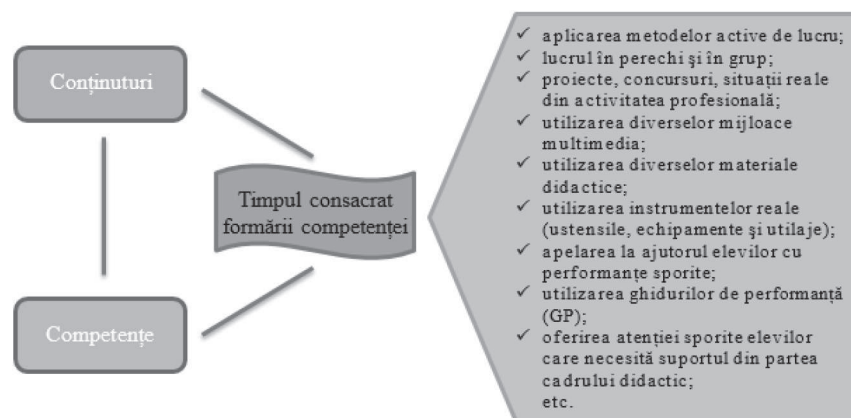
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Ardelean D.M., Pop V.L. Strategii didactice în perspectivă transdisciplinară. [Figura 1. Corelarea celor trei elemente ale procesului de învățămînt](http://men-

</div>
<div data-bbox=)

CONȚINUTURI	TIMPUL consacrat formării competenței	COMPETENȚE	
Stabile	Stabil	Stabile	Învățămînt ireal și imposibil
Stabile	Stabil	Instabile/diferite	Învățămînt centrat pe cadru didactic
Stabile	Instabil/diferit	Stabile	Învățămînt centrat pe elev

Figura 2. Model de implementare a principiilor ÎCE în școala profesională

toratru.rural.pmu.ro/sites/default/files/ (Accesat la 14.06.2013).

2. Cannon R. Guide to support the implementation of the Learning and Teaching Plan Year 2000. Australia: The University of Adelaide, 2000.
3. De la Harpe B., Kulski M., Radloff A. How best to document the quality of our teaching and our students' learning? In: Martin K., Stanley N., Davison N. (Eds.) Paper presented at 8th Annual Teaching Learning Forum, Perth (2006): The University of Western Australia Retrieved, 1999.
4. Învățarea centrată pe elev. Ghid pentru profesori și formatori. Proiectul PHARE: RO, 2005. [http://www.tvet.ro/Anexe/x/Student%](http://www.tvet.ro/Anexe/x/Student%20) (Accesat la 16.07.2014).
5. Training metodologic pentru cadrele didactice de liceu. <http://terec.usarb.md/files/2913/6121/8746/> (Accesat la 03.03.2014).
6. Trif L. Didactica din perspectiva centrării pe elev. Suport pentru dezbateri. Alba Iulia, 2012. 72 p.
7. Бондаревская Е.В. Личностно ориентированное образование: опыт разработки парадигмы. Ростов-на-Дону: Изд. Ростовского педагогического университета, 1997. 126 с.